

חצי שנה אחרי: הדרך שלא נבחרה, ואיך יוצאים מזה עכשיו

מאז 7 באוקטובר רבים מאיתנו עדיין חיים בפרד, שלעיתים גורם לאטימות מוחלטת כלפי אנושיותו של הצד השני. אבל למרות זאת, חייבים לדבר על מה נורא במלחמה, איך הגענו עד הלום, ומה ניתן ללמוד מכל מה שעברנו עד כה כדי שנוכל בעתיד הלא רחוק לראות אור כלשהו בקצה המנהרה האפלה הזאת

מאת: [חגי מטר](#) 7.4.2024

אני רוצה לדבר על הפרד שאנחנו מרגישים עכשיו. עזבו שאנחנו – שאני. יזדהה מי שיזדהה. אני עדיין באימה מ-7 באוקטובר. נכון, עברה חצי שנה, החיים כאן בתל אביב חזרו באופן מוזר כמעט לגמרי למסלולם, ואני כבר לא מוצא את עצמי עוצר את המכונית בגלל אזעקה, מוציא את כרמל, נשכב עליו, מחשב בראש באיזה זווית לשכב כך שרסיס שייפול עכשיו אולי רק יהרוג אותי אבל לא אותי, תוהה איך הוא יזכור אותי, ותוך כדי כל זה מנסה לספר לו סיפור איך אנחנו במשחק "הפינה הבטוחה", שבו גיבורי סדרת הטלוויזיה האהובים עליו עוזרים להגן עלינו, ומנסה (לרוב בהצלחה) להצחיק אותנו עם ניחושים לגבי גודל הפיצוץ שעומד להיות. זה כבר לא חלק מהחיים שלנו כאן במרכז.

אבל הפרד לא עזב. אחרי כאפה מהסוג שחטפנו באותו בוקר מחריד, קשה לשקם את תחושת הביטחון. כל כך הרבה דברים שחשבנו על איך שהמדינה הזאת בנויה התבררו כשגויים. מה שנתפס כמדינה מתפקדת שאפשר לסמוך עליה, לפחות בתפקודים החיוניים ביותר של מדינה – התברר כהולוגרמה.

סיפורי הזוועות של שורדי הנובה ושל המשפחות בקיבוצים, שהתקשרו שוב ושוב והתחננו לעזרה ואיש לא הגיע והם נשחטו במיגוניות או בבתיהם – אלה דברים שלא עוזבים אותי. ההפקרה המוחלטת של החטופים שגוועים וגוועות בשבי, שהמדינה בגדה בהם פעמיים – מי מאיתנו לא מדמיין את עצמו ואת היקרים לו במצב כזה? כך גם התחושה שמלחמה אזורית יכולה להסתתר מעבר לפינה באופן ממשי מאי פעם.

אני משווה את כל זה לעידן שבו גדלתי, שנות התשעים והאלפיים, עם הפיגועים, ומבין שבניגוד לתקופה היא הפרד עכשיו הוא לא רק על עצמי, או רק על המשפחה, אלא מהאפשרות של חורבן כל הקהילה, כל החברה שבה אני חי. פרד שלא יישאר בעתיד אפילו מי שיתאבל עלינו.

אני יודע שהפרד הזה לא לגמרי רציונלי. דברים נוראים יכולים עוד לקרות, ודאי, אבל אני לא באמת מאמין שהחברה שלנו יכולה להיחרב כליל, ובניתוח מפוכח אני מעריך שגם לא באמת תהיה מלחמה אזורית. ועדיין זה נוכח במחשבות שלי, זה נוכח בלב, זה חודר לחלומות. אין מנוס מזה. בין היתר אין מנוס בגלל שזה בכל מקום מסביב – ממשדרי החדשות, שמהם אפשר לחשוב שכל יום בחצי השנה האחרונה הוא 7 באוקטובר, דרך הבניין שמשכן את קיבוץ רעים לא רחוק מהבית שלי, ועד החברים שלי, שבני משפחתם בין הנרצחים או החטופים.

לפעמים אני אומר לעצמי שהלוואי והאימה היתה התחושה הקשה היחידה שאני שרוי בה. זה מספיק, להתמודד "רק" עם זה. אבל זה רק חלק קטן מהמצוקה. כי אני גם מזועזע ומוצף רגשות אשם ממה שהמדינה שלנו עושה בעזה עכשיו (על זה – תכף). ואני חווה משבר מסוג אחר לגמרי מהעובדה שעכשיו אני מרגיש שאני מצליח להבין יותר טוב את מה שהוביל ל-7 באוקטובר, ואת איך שלא מעט פלסטינים תופסים את היום הזה, לפי [סקרי דעת קהל](#).

אני מבין יותר טוב איך פשעים בלתי נתפסים בעולם, ובמיוחד באזורנו, מתאפשרים. אני רואה איך שאימה ופרד, כאב וטראומה, שמיתרגמים גם לעלבון, כעס ורגשות נקם, מאפשרים לקהילה לאומית לאטום מאוד בקלות את לבה, בזמן שחברים בקהילה הזאת מבצעים פשעים בלתי נתפסים נגד

הקולקטיב של "האויב". כן, גם כשהקורבנות של הפשעים האלה הם מאות או מאות אלפים חפים מפשע, כולל תינוקות, ילדים, קשישים וחולים. אני מבין כמה קל לאנשים לחגוג את ההישגים של הצד שלהם ובו זמנית להכחיש שהפשעים קורים, או שהם בכוונה, או שהם באשמת הצד שלהם, וכמה קשה לייצר התנגדות פעילה לפשעים האלה בתוך הקהילה.

זו מראה שחורה שקשה מאוד לשאת את הדמות הנשקפת ממנה. כבר בצהרי שמחת תורה, עוד לפני שידענו אפילו רבע ממה שעוד יתברר לנו שקרה, [כתבתי](#) על אובדן תחושת הביטחון שלנו כישראלים, ואיך שהיא מהדהדת, לראשונה אולי, את מציאות ההיעדר המוחלט של תחושת ביטחון שאיתה פלסטינים חיים את כל החיים שלהם – בין אם הם בגדה המערבית, תחת [מתקפות](#) של מתנחלים שמלווים בחיילים בעידודם של שרים בממשלה, ואין איש שיגן עליהם; ובין אם הם בעזה, תחת כמעט שני עשורים של מצור, [אבטלה ועוני](#) שנגזרים ממנו, והפצצות מזדמנות [שהרגו אלפים](#) עוד לפני המלחמה הזאת.

אבל אחרי חצי שנה אני מבין יותר טוב, מאינספור שיחות ו-ויכוחים ברשתות החברתיות, איך הפחד הזה יכול ליצור אטימות מוחלטת לאנושיות של הצד השני". אין לי מקום בלב לילדים של עזה, כאוב לי מדי עלינו", הוא משפט ששמעתי שוב ושוב, בניסוחים שונים, בחצי השנה הזאת. ואני מבין מאיפה הוא מגיע, אבל זה לא הופך אותו לפחות נורא בעיני, לפחות טרגי מבחינת ההשלכות שלו במציאות, או לפחות מבשר רעות מבחינת האופק של שתי הקהילות הלאומיות שחיות כאן. כי אם ככה אנחנו מרגישים אחרי יום אחד באוקטובר, איך אפשר לדמיין בכלל מה שפלסטינים מרגישים אחרי עשורים של גירוש, משטר צבאי, מצור, דיכוי, כליאה והרג מצדנו?

אז היום אני כותב לאותם אנשים בקהילה שלי, שאין להם מקום בלב לילדים של עזה עכשיו. מרגע שהסכמנו שאנחנו עדיין חיים בפחד, ושהמדיניות שלנו מתודלקת באימה, כעס ותחושת נקם, אולי נוכל לדבר על כמה דברים חיוניים ממש: על מה רע במלחמה, על איך הגענו לכאן, ועל מה ששני הדברים האלה צריכים ללמד אותנו על מה שצריך לעשות עכשיו.

מה רע במלחמה

אני נמנה על מחנה השמאל הערבי-יהודי שהתנגד למלחמה הזאת מיומה הראשון, משלל סיבות. אף אחת מהן אינה אדישות לטבח שחמאס ביצע. להיפך – כי האמנו שזה לא מה שימנע עוד הרג, ושיש דרכים אחרות שבהן אפשר לפעול (ועל החלופות האלה אכתוב בהמשך). אבל אחרי חצי שנה, אפשר לצערנו כבר לעגן את ההתנגדות הזאת בשני הצדדים שלה: האסון המוחלט שהיא יצרה לפלסטינים; והכישלון המוחלט שלה לענות על הצרכים שלנו כישראלים – ובראשם החזרת החטופים והשבת הביטחון.

נתחיל מהפלסטינים. התקשורת הישראלית לא עוסקת בפלסטינים ובמה שהמלחמה הזאת עשתה להם. לפני שנים רבות, במעין חשבון נפש על סיקור "צוק איתן" ב-2014, [סיפרה](#) דנה וייס על ההתגייסות המוחלטת של חדשות 12 להרמת המורל הלאומי במלחמה ולהעלמת הצד הפלסטיני.

הסיקור אז היה כה מוטא, שווייט זוכרת שמשרד ראש הממשלה נתניהו ודובר צה"ל פנו אל העיתונאים אחרי כמה שבועות, וביקשו להתחיל להראות יותר מההרג והחורבן בעזה, כי הציבור הישראלי הניח שאנחנו רק סופגים ולא פוגעים בצד השני, וככה אי אפשר יהיה לסיים את המלחמה. הפעם, ההעלמה של הצד השני בתקשורת גדולה פי כמה, והפעם גם לא מגיע הצלצול הגואל ממשרד ראש הממשלה, שמעוניין במלחמה נצחית כדי להיאחז בכיסא.

לא אוכל לעסוק כאן בכל גודל הזוועה של מה שאנחנו מחוללים בעזה, ואני יכול רק להפציר בקוראים ללמוד על כך מהדיווחים של העיתונאיות והעיתונאים בעזה שמפרסמים כאן ב"שיחה מקומית", כמו [רויטה כמאל עאמר](#), [איבתיסאם מהדי](#) ו[מחמוד מושתהא](#); מהדיווחים בעניין ב"הארץ", ומהתקשורת הזרה.

אנחנו [יודעים](#) שבעזה נהרגו יותר מ-33 אלף איש, ושלפחות [עוד 7,000 \(וכנראה יותר\)](#) קבורים מתחת להריסות. מדובר בכמעט 2% מאוכלוסיית הרצועה, רוב ההרוגים הם חפים מפשע – כ-14 אלף מהם ילדים. אנחנו יודעים שהצבא פוגע בכוונה באזרחים, כמו שיובל אברהם חשף כאן ביחס לירי על ["מטרות עוצם"](#); ושעשרות ומאות הרוגים לכל הפצצה נחשבים ל"[נק אגבי](#)" מקובל, כפי שעולה גם

מהתחקיר האחרון של אברהם, וגם מהכתבה של יניב קובוביץ על "שטחי השמדה". וכל זה רק לפי מקורות בתוך הצבא, בסיקור של גופי תקשורת ישראלים.

אנחנו יודעים כמה קלה האצבע על ההדק גם ממקרים כמו הירי על שיירות המזון, כמו הסרטון שנחשף ב"אל-ג'זירה" מהירי באזרחים לא חמושים, נושאי דגל לבן, שמתרחקים מהחיילים – ושדחפור ישראלי קבר אותם בחול אחרי שחיילים הרגו אותם. וכמובן מהריגתם של החטופים שלנו מירי ומהפצצות של הצבא.

מעבר להרג, יש ברצועה עשרות אלפי פצועים מירי. חולים ויולדות ופגים לא יכולים לקבל את הטיפול הרפואי שמגיע להם, מכיוון שהצבא השמיד את רוב מערכת הבריאות ברצועה. במקביל, שורה של גופי אום, ארגוני סיוע וזכויות אדם, וכן ממשלות זרות ידידותיות, קבעו שישראל אחראית למצב של חוסר ביטחון תזונתי שפוגע בכל תושבי הרצועה, ולמצב של רעב ממשי ומסוכן בצפון הרצועה.

ישראל מונעת כניסה של מזון בכמויות מספיקות, הורגת את האנשים שאחראים על חלוקתו, מפרקת את ארגוני הסיוע שמקיימים את התשתית האזרחית של חלק מהרצועה, ויורה על שיירות מזון (ולא רק של המטבח המרכזי העולמי). ילדים מתים מרעב בעזה, והצפי הוא שהמגמה הזאת רק תתגבר. בית הדין הבינלאומי בהאג כבר הוציא צווים שמחייבים את ישראל לפעול בעניין, כי בניגוד למה שמספרים לנו בתקשורת בארץ – ישראל היא הכוח השליט בעזה עכשיו, היא הכוח הכובש, היא מי שחיסלה את השלטון המקומי, ולכן היא האחראית לחייהם, לשלומם, לתזונתם ולבריאותם של תושבי עזה.

ועוד לא דיברנו על החורבן בקנה מידה אדיר שמיתרגם בפועל לטיהור אתני של צפון הרצועה, על הביזה שהפכה לנורמה, על ההתעללות והעינויים וההרג של שבויים שישראל תופסת בעזה, ועל הרטוריקה של עיתונאים, פרשנים, פוליטיקאים וקצינים – שאפשר בפירוש לומר שהיא קוראת לרצח עם.

אם כתבתי קודם על האימה שמלווה אותי ביחס לחיים שלנו כאן, אז האימה לגבי מה שאנחנו עושים בעזה משתקת אותי לחלוטין עכשיו. בחודשים האחרונים אני בקושי מצליח לכתוב מגודל האימה והאשמה. אני לא יכול למלא אמבטיה לילדים שלי בלי לחשוב על הצמא של ילדים בעזה. אני נוסע במכונית וחושב על הילדה שגוועה למוות במכונית עם בני משפחתה על פני שעות וימים, ונטרף מהמחשבה על אמה, חסרת אונים לעזור לה. אני חושב על חברי העזתי שסיפר לי שהוא נפרד בנשיקה מהמשפחה כל לילה בלי לדעת אם הם יקומו בבוקר, ושאין לו שום מקום בטוח ללכת אליו. אי אפשר לנשום.

ומה בצד הישראלי? חצי שנה לתוך המלחמה רוב החטופים לא חזרו, רבים מהם כבר מתו בשבי, ולמרבית הזוועה אחרים כנראה עוד ימותו כי הממשלה לא מעוניינת בעסקה. עשרות אלפי עקורים מהצפון ומהדרום לא זוכים אפילו לתחזית של אופק מתי יוכלו לחזור הביתה. שורדים לא מקבלים את הטיפול שמגיע להם.

חמאס רחוק מתבוסה, ודעת הקהל הפלסטינית עדיין אוהדת אותו במידה רבה (על זה בהמשך). הסיכויים להסכמי נורמליזציה עם סעודיה ומדינות אחרות באזור צנחו, ודעת הקהל העולמית ביחס לישראל גרועה מאי פעם, כשגם הממשלות הידידותיות ביותר מתחילות להסתייג באופן פומבי ומוחשי מהמדיניות של הממשלה הזאת, ובית הדין הבינלאומי מוצא שיש מקום לחשש שישראל מבצעת רצח עם.

ומה הממשלה מציעה לנו להמשך הדרך? רק עוד מאותו הדבר (חוץ מאלה שרוצים להוסיף על כך גם הקמת התנחלויות בעזה). גם מי שאדיש לחלוטין להרג ולסבל של פלסטינים, ומעוניין נטו בביטחון של ישראלים, לא יכול לחגוג את המלחמה הזאת כניצחון – לא מוחלט ולא דחוק.

העיתונאי היהודי-אמריקאי פיטר ביינרט העלה כמה סרטונים לרשת בחודשים האחרונים שעוסקים בדיוק בזווית הזאת, של ביטחון ליהודים. באחד הוא אמר שאם אלימות היתה הפתרון למצב הסכנה ליהודים בארץ, אז מזמן כבר היה בטוח פה, כי אין ספק שזה פתרון שכבר נוסה מול הפלסטינים, עוד ב-1948 ומאז שוב ושוב.

[בסרטון אחר](#) הוא מדבר על המחשבה שהפתרון הוא "להביס את חמאס". אפילו אם דבר כזה היה אפשרי, אומר ביינרט, הרי ברור שזה לא יעזור. הרבה לפני שחמאס נוסד, אנשים – לרוב אלה שאיבדו את בתיהם בישראל ב-1948 וצאצאיהם שחיים במחנות פליטים – יצאו מעזה והרגו ישראלים בקיבוצים שקמו על אדמות שחלקן היו שייכות להם. זה קרה בשנות החמישים ותרם לפרוץ מלחמת סיני. זה קרה באינתיפאדה הראשונה, כשישראל חשבה שהאויב הכי גרוע שלה הוא אש"ף, שנתפס כארגון הטרור המסוכן ביותר למדינה, מה שהוביל את המדינה בשנות השמונים לעודד את הקמתו וצמיחתו של חמאס, כחלופה דתית ולא לאומית בתוך החברה הפלסטינית.

ואם חמאס "יושמד" (ולא ברור מה זה אומר בכלל) – יהיו אחרים אחריו. אנחנו אולי חושבים שחמאס הוא האויב המסוכן ביותר שיכול להיות לנו בעזה, כמו שביינרט אומר, אבל יכול מאוד להיות שזה בגלל שהדמיון שלנו מוגבל ולא יודע לצפות למה שעלול להיות גרוע עוד יותר (למשל: אוסף מיליציות מפוזרות, נפרדות, עוד יותר פונדמנטליסטיות, בלי הנהגה מרכזית, שאין שום דרך לשאת ולתת איתן על דבר).

איך הגענו לכאן

אין שום דרך להצדיק את טבח 7 באוקטובר באזרחים חפים מפשע – יהודים, ערבים, מהגרי עבודה. מי שביצעו את הפשע הזה צריכים לשלם את המחיר על מעשיהם בפורומים בינלאומיים.

חצי שנה אחרי הטבח, ולאור הכישלון המוחלט של המלחמה, מה שאפשר לעשות זה לנסות להבין מה הוביל אליו. זה מוביל אותי לשתי הנחות יסוד חיוניות לכל דיון על "הסכסוך":

1. מזה עשרות שנים ישראל היא השליטה העליונה של כל השטח בין הירדן לים. באופן ספציפי, מי ששולטים כאן הם היהודים, שמשמרים את העליונות שלהם במערך מורכב של חלוקות טריטוריאליות וסוגי שליטה שונים, שפלסטינים ובעקבותיהם ארגוני זכויות אדם מהמובילים בארץ ובעולם קוראים לו "אפרטהייד". "זה כולל את השליטה בפלסטינים אזרחי ישראל; באלה שהם תושבים במזרח ירושלים; בבתיני המשטר הצבאי בגדה המערבית (חלקם תחת שליטה ישראלית מלאה, בשטחי C וחלקם תחת שליטה ישראלית עקיפה, אם הם חיים במובלעות הרשות); בתושבי עזה (כן, גם אחרי ההתנתקות, ועל האופנים שבהם ישראל שימרה את השליטה בעזה ב-18 השנים מאז ההתנתקות אפשר לקרוא [כאן](#), [כאן](#), [כאן](#) ו**כאן**, לדוגמה); וגם בכל תושבי מחנות הפליטים – בגדה, בעזה ובמדינות ערב, שישראל לא אפשרה את השיבה שלהם ב-1948, ושהיא שותפה (לא בלעדית) לשימור מצבם הקשה לאורך השנים.
2. כל מצב כזה שבו קבוצה לאומית אחת שולטת בקבוצה אחרת, שוללת ממנה זכויות בסיסיות, משתלטת על המשאבים שלה ומונעת ממנה כל אפשרות דמוקרטית וחוקית לחתור לשוויון ולצדק – תמיד יעורר התנגדות. בכל מקום בעולם. זה לא משהו שאפשר לשנות עם קצת מתנות ושוחד ו"שלום כלכלי" ו"ניהול/צמצום הסכסוך", וגם לא עם כוח, לא עם עוד כוח, ולא עם המון כוח. זו התזה של הימין והמרכז הישראלי שקרסה ב-7 באוקטובר – לא של השמאל.

אם מקבלים את שתי ההנחות אלה, אפשר לפנות ולהסתכל על הצד הפלסטיני ועל החוויה שלו. נתמקד ב-20 השנים שמאז סוף האינתיפאדה השנייה. בתקופה הזאת, חלק משמעותי מההתנגדות הפלסטינית היה בלתי מזוין. הרשות הפלסטינית, בהנהגת פת"ח, שיתפה פעולה עם ישראל בדיכוי ברוטלי של היריבים הפוליטיים של שתיהן, ובתיאום ביטחוני נגד גורמים שמאיימים באלימות נגד ישראל, מתוך אג'נדה שאומרת שבתמורה היא תיתפס כשותפה לגיטימית למשא ומתן, ובטווח הארוך זה מה שיוביל לשחרור ולהקמת מדינה פלסטינית.

אחרי עשרות שנים של יריקות בפרצופה של הגישה הזאת, ועשר שנים שבהן ישראל תחת נתניהו (וגם בנט ולפיד) מסרבת בכלל לנהל משא ומתן, הגישה הזאת איבדה את הרלוונטיות שלה בציבור הפלסטיני, שבחלקו רואה את הרשות כמשתפת פעולה עם ישראל, וכיישות מושחתת שראשיה דואגים רק לעצמם ולמקורביהם. יתרה מזאת, לאורך השנים, ממשלות נתניהו עודדו את הפילוג בין פת"ח לחמאס, בין הגדה לעזה, חיזקו את חמאס בדרכים שונות, ותרמו את תרומתן (הלא בלעדית) למניעת קיום בחירות בשטחים – בדיוק כדי לחסל כל אפשרות למשא ומתן.

במקביל לשנת 2002, הרשות ניסתה ומנסה מהלכים של דיפלומטיה ושל פנייה לערכאות בינלאומיות. עד כה, לפני 7 באוקטובר, הערוצים האלה לא הניבו לה דבר. ארה"ב מספקת לישראל מטריה דיפלומטית באו"ם. מדינות ערב – שב-2002 עוד הציעו את "היזמה הסעודית" לשלום אזורי עם ישראל בתמורה לסיום הכיבוש ולפתרון צודק ומוסכם לבעיית הפליטים, יוזמה שלא זכתה להתייחסות מצד ישראל עד היום – החלו מפנות עורף לפלסטינים ותחת זאת לקידום נורמליזציה עם ישראל, בלי קשר לכיבוש. במקביל, המדינה (בהובלת גנץ) הוציאה [מחוץ לחוק](#) ארגוני זכויות אדם שפונים למוסדות בהאג, והשיח הציבורי בישראל מדבר על הכלים האלה כעל "טרור דיפלומטי" או "טרור משפטי".

כלים אחרים שנוסו באו מלמטה. הבולט שבהם הוא הקריאה הלא אלימה של החברה האזרחית הפלסטינית לחרם, משיכת השקעות וסנקציות נגד ישראל, (BDS) כדרך לגבש תמיכה בינלאומית בדרישה הפלסטינית לצדק. ה"טרור הכלכלי/תרבותי" הזה גם סומן כ"אנטישמי" וכמטרה למאבק מצד ישראל, כשבעשרות מדינות בארה"ב העבירו חוקים להשתקת המחאה הזאת, ואירופה הולכת באותה הדרך.

לצדו יש את הצמוד, שמתמודד עם ניסיונות [טיהור אתני](#) והרחבת התנחלויות ברחבי הגדה המערבית, ביוזמה או בגיבוי של המדינה לצד מיליציות של מתנחלים. יש הפגנות עממיות [בגדה](#) וגם [בעזה](#) – שנתקלות באש חיה, בהרג מסיבי, במעצר שיטתי של מנהיגים ובעונשים קולקטיביים. היו משטים לרצועה הנצורה – שנחסמו בכוח על ידי חיל הים. והרשימה נמשכת.

במקביל, השיח הפוליטי בישראל שינה את פניו. בעוד שההתקוממות של האינתיפאדה הראשונה והפיגועים של השנייה פילגו את החברה הישראלית, והיתה פה מחלוקת לגבי האופן שבו המדינה צריכה להתמודד עם שליטתה במיליוני פלסטינים, חצי מהאוכלוסייה של הארץ שישראל שולטת בה – כיום הדיונים האלה כמעט נעלמו.

זה התחיל במלחמת עזה של 2009, בקמפיינים של נתניהו וחבריו ב"אם תרצו" לסימון השמאל כבוגדים, ובגל הראשון של החקיקה האנטי-דמוקרטית בדמות חוק החרם וחוק הנכבה. כבר אז, הקשר בין הכיבוש ומלחמות בעזה לבין עליית האוטוריטריות היה הדוק. זה נמשך עם ההצלחה של ממשלות נתניהו, בהשתתפות תקשורת המיינסטרים, להעלים את עצם קיומם של הפלסטינים מסדר היום הציבורי.

בבחירות האחרונות המצביעים בישראל בחרו כנסת שבה, ביום טוב, בערך 10 ח"כים מתעניינים בצדק לפלסטינים ובסיום הכיבוש (בעיקר אלה של חד"ש-תע"ל, ולפעמים, במידות משתנות, אלה מרע"ם או מהעבודה). כל האחרים חושבים שזה לא חשוב, לא דחוף, או לחלופין שצריך רק להגביר את ההתנחלות, הנישול והדיכוי. ניסיונות השמאל להחזיר את הנושא הפלסטיני לסדר היום ב-15 השנים האחרונות נתקלו תמיד בחומה בצורה – זה לא הזמן, כי עכשיו עוסקים בצדק חברתי (ליהודים), במה שביבי עושה (ליהודים), או בהגנת הדמוקרטיה (ליהודים).

פרשנים ופוליטיקאים אוהבים להגיד ש"הערבים מבינים רק כוח", שזו השפה של ה"שכונה" שאנחנו חיים בה. אבל זו לא השכונה – זה אנחנו. מלחמת יום כיפור שברה את השאננות הישראלית אחרי 1967 והובילה לשלום עם מצרים. האינתיפאדה הראשונה הובילה את ישראל להכיר באש"ף ולחתום על הסכמי אוסלו. השנייה הובילה להתנתקות. חיזבאללה הוציא את ישראל מלבנון.

אני לא מסכים עם כל המהלכים האלה בהכרח, אבל אי אפשר להתעלם מכך שהתגמול שהצענו לפלסטינים על אי-אלימות ועל ניסיונות לדיאלוג היה שהתרחקנו מהם ומדין פנימי עליהם, בעוד שאלימות החזירה את הנושא שוב ושוב לסדר היום. זה מסר איום ונורא שישראל מעבירה ל"שכונה". אבל זה המסר שבחרנו בו לאורך השנים.

אלימות יוצרת פחד, טראומה, ודה-הומניזציה של האחר. כיום, האלימות דוחפת את החברה שלנו להצדקה או אדישות כלפי הזוועה שאנחנו מבצעים בעזה

אלא שזו לא בהכרח חזרה טובה לסדר היום, כפי שאנחנו רואים עכשיו. אלימות יוצרת פחד, טראומה, ודה-הומניזציה של האחר. כיום, האלימות דוחפת את החברה שלנו להצדקה או אדישות כלפי הזוועה שאנחנו מבצעים בעזה. זה דוחף את החברה שלנו לקיצוניות ימינה.

באותה מראה שחורה אנחנו יכולים להסתכל ולהבין בדיוק איך תהליך דומה עובר על החברה הפלסטינית בתגובה לעשורים של אלימות יומיומית, הרג, גירוש ונישול, ללא שום הגנה על חייהם, כשרוצחיהם יכולים להסתובב חופשי, אדמותיהם הפקר, ואפשר לעצור אותם ולענות אותם באופן שרירותי ולכלוא אותם ללא משפט או האשמה לתקופות ארוכות. חיוני להבין את ההקשר הזה שפלסטינים רואים ל-7 באוקטובר, כמו שחיוני להבין את המלחמה בהקשר שאנחנו חווים.

אז מה צריך לעשות עכשיו?

בקצרה: הכל הפוך. את החלופות לסבבי אלימות חוזרים, נשנים ומסלימים היה צריך ליישם מזמן, אבל נביט לצורך העניין רק על חצי השנה האחרונה.

כמובן שב-7 באוקטובר היה צריך להדוף בכוח את המתקפה של חמאס, לשחרר בכוח את השטחים שנכבשו, להציל את מי שאפשר. אבל אחרי זה: הכל הפוך. קודם כל, לפעול בדחיפות להסכם לשחרור כל החטופים בתמורה לשחרור אסירים פלסטינים; להשקיע את כל המאמצים הדרושים לכך ובהסכמות על הפסקת אש, שהיתה יכולה לכלול גם הסדרים שימנעו את ההידרדרות שהובילה לפינוי הצפון; ובמקביל לתקן את הגדר, ולוודא שמבצרים את ההגנה על הגבול הדרומי וזה הצפוני, במקום להשקיע את כוחות הצבא בהתקפה בעזה ובטיהור אתני ובגיבוי למאחזים ולפוגרומים בגדה. אבל את חלון ההזדמנויות הזה פספסנו, והפלסטינים בעזה, החטופים והעקורים משלמים על כך מחיר גבוה.

ועדיין, לא מאוחר מדי לעצור, בהסכמה הדדית עם חמאס. לצאת מעזה. להגיע לעסקה מהירה לשחרור החטופים. להבטיח שישראל עושה כל מה שרק אפשר בשביל להכניס את כל הסיוע ההומניטרי האפשרי לעזה, ולאפשר את השיקום של החורבן הבלתי נתפס שם. לשתף פעולה עם כל כוח בעולם שמעוניין לעזור בשיקום, ויהיו רבים כאלה – אם יהיה ברור להם שהם לא מתבקשים סתם לשלם את החשבון על האסון שישראל יצרה, אלא שהם תומכים בשיקום שכרוך בחזון מדיני אחר שישראל מציעה לאזור.

במקביל, צריך לעצור מיד את התרחבות ההתנחלויות, את המבצעים הצבאיים שהרגו מאות בגדה המערבית בחודשים האחרונים, ואת [הטיהור האתני](#) של קהילות רבות שנמשך בקצב מסחרר. סביר מאוד להניח שבמסגרת מהלכים כאלה אפשר יהיה להגיע להסדר גם עם חיזבאללה, שמתמודד עם לחץ גובר בלבנון ושיש לו אינטרס לסיים את המלחמה בחזית הזו, כך שכל העקורים יוכלו לחזור לבתיהם (גם בצד הלבנוני). כל זה יאפשר לנו זמן להחלמה, לשיקום של עצמנו, של הפצועים, של היישובים ההרוסים, של מי שצולק נפשית ממוראות הטבח והמלחמה.

את המומנטום הזה נצטרך להמשיך, ומהר. בניגוד למה שהימין מנסה למכור לנו כבר שנים, יש לנו אינטרס חיוני בקיומה של הנהגה פלסטינית שנהנית מלגיטימציה עממית רחבה ושתוכל לשאת ולתת איתנו. זה אומר שישראל חייבת לשחרר מנהיגים פוליטיים כלואים, ולהפסיק להערים מכשולים הן בפני פיוס פת"ח-חמאס והן בפני קיום בחירות דמוקרטיות להנהגת אש"ף והרשות. להיפך – ישראל צריכה לתמוך בכל המהלכים האלה.

השיח הציבורי כרגע פוסל באופן מוחלט כל זכות קיום לחמאס – וזה כולל אפילו את אנשי השמאל הציוני שהציעו לאחרונה את "היזמה הישראלית", שמניחה יסודות לקידום שלום במסגרת שתי מדינות בשנים הקרובות מאוד. אבל חמאס לא הולך לשום מקום. עדיין כחצי מהחברה הפלסטינית בשטחים תומכת בו, והכוח שלו נובע מהמציאות החומרית של הפלסטינים שישראל יצרה, מהכישלון של דרך הדיאלוג, שישראל אחראית לה, ומשורה של סיבות פנים-פלסטיניות, שקשורות לשנאת השחיתות בפת"ח, לרשתות הצדקה של חמאס ועוד.

חברה פלסטינית שמאלנית אמרה לי לאחרונה שהיא מתנגדת עמוקות לחמאס, הן בגלל פעולותיו ב-7 באוקטובר והן בגלל האופי הדתי שלו והסכנה שהוא מהווה לחיים בחברה הפלסטינית פנימה, אבל שהדרך לנצח אותו, בדיוק כמו הדרך לנצח את הימין הקיצוני בישראל, חייבת להיות פוליטית ולא צבאית – כי זו האחרונה רק מעצימה אותו. אנחנו לא היינו מקבלים התערבות חיצונית אלימה בניסיון לגרש הנהגה אחת שלנו ולהחליף אותה באחרת, והניסיונות האלה של ישראל מול הנהגות פלסטיניות שונות לאורך עשרות שנים נכשלו גם הן.

לכן, לפני הבחירות הפלסטיניות, אנחנו צריכים לשמוע נאום היסטורי של ראש הממשלה הישראלי. לא הנוכחי, כמובן, וגם לא מי שמועמדים להחליף אותו כרגע. אבל תזרמו איתי שנייה. דמיינו נאום שיתייחס כמובן לאסונות שאנחנו עברנו, אבל שיוכל גם לקחת אחריות לעשרות שנות האסון שאנחנו השתנו על הפלסטינים.

הוא יכיר בזכות ובזיקה השווה של שני העמים לארץ הזו, וכן בזכות השווה של שני העמים לחירות, לשוויון, לביטחון, ולהשתתפות בהכרעת הגורל של עצמם, וברצון הכלל אנושי שלנו לראות שלילדים שלנו יהיה עתיד טוב יותר. הוא יבטיח שישראל תעשה ככל שביכולתה לסיים את העוול ההיסטורי כלפי פלסטינים דרך משא ומתן מהיר לכינון פתרון מדיני שמבוסס על העקרונות האלה (וזה יכול להיות עם שתי מדינות, מדינה אחת, או פתרון קונפדרטיבי יצירתי כמו שמציעים למשל ב"ארץ לכולם", ועל היענות לדרישות הצודקות שעלו לאורך השנים מהחלטות האו"ם, מאש"ף, מהיוזמה הסעודית, מקמפיין ה-BDS-

הוא כמובן יבהיר שהפתרון חייב להעניק ביטחון מלא לחייהם של יהודים בארץ, כמו גם של פלסטינים, ושההסכם יכיל פרק שלם, יסודי ומקיף כדי להבטיח שאף אחד מאיתנו לא יחווה עוד את הפחד והאימה של מתקפות מהצד השני. הוא יכלול הצעה שתתייחס לפשעים שבני שני העמים ביצעו אלה נגד אלה – בין אם בדמות הבאת הפושעים לדין, או בדמות ועדות אמת ופיוס שיאפשרו שיקום, או שילוב של שני הדברים. הוא יזמין את מדינות האזור והעולם להשתתף ולתמוך במהלך הזה, בחסות דיפלומטית, במימון ובכינון סדר אזורי חדש שיאפשר תנועה חופשית וצמיחה לשני העמים. ואז – נצטרך ללכת בדרך שהנאום הזה התווה.

כמובן, יכול להיות גם שזה ייראה אחרת לגמרי. זו רק הצעה ראשונית. פתרונות כאלה צריכים להיבנות בשיח פוליטי רחב בתוך כל עם ובין שני העמים. והאחריות להתחיל את הפתרון הזה היא על ישראל. לא בגלל, כמו שנטען שאנחנו אומרים בשמאל, שישראל היא "האשמה היחידה" בכל מה שקורה בארץ. חמאס אחראי למעשיו ולפשעיו, מהפיגועים, דרך ירי הרקטות, הטבח והחטיפה של אזרחים, ועד ההתבצרות בבתי חולים בעזה – כולם פשעי מלחמה, וכולם לא מצדיקים את פשעי המלחמה שבהם ישראל נוקטת. אלא שישראל אחראית למעשים שלה, והיא גם כאמור השליטה העליונה של השטח, מי שדואגת לאורך שנים לתחזק את הפילוג הפלסטיני ולהעצים את חמאס, מי שהורגת ומחריבה בצד השני פי עשרות מונים, ולכן גם מי שמחזיקה במפתחות להביא לסיום הסכסוך.

וחוץ מזה, כישראלים, היכולת שלנו היא להשפיע על הממשלה שלנו, על הפעולות שלנו, ולא על אלה של הצד השני. אפשר לשנוא את חמאס עד קץ הימים, אבל זה לא יקדם ביום אחד את הפתרון למצוקה שלנו אם לא נציע חלופה.

האם בטוח שזה יעבוד? לא. יש המון מכשולים בדרך. יש פה שני עמים שפחות ופחות מסוגלים לסבול אחד את השני. לאורך השנים אנחנו בשמאל אמרנו שיש חלון הזדמנויות שהולך ונסגר, וזה נכון. הדה-הומניזציה ההדדית קיצונית, ובשני הצדדים יש רבים שינסו לסכל את זה. כבר ראינו את זה בעבר. אבל יש גם אנשים, אולי יותר אנשים, שירצו את זה. שילכו אחרי הנהגות אמיצות שיציעו תקווה, ושיראו לבני העמים שהשינוי בגישה גם יוצר פרטנר בצד השני. אנחנו יודעים שדעת הקהל בשני העמים היא פונקציה של התנהלות ההנהגות שלהם וגם של הצד השני, ואנחנו יכולים לשבור את הדפוס ההרסני ולהתחיל לכוון לדרך אחרת. ועדיין, אולי היא תיכשל.

אבל החלופות לדרך הזאת כולן גרועות הרבה יותר. ישראל זנחה לפני שנים את דרך הדיפלומטיה, הדיאלוג, הניסיון לפתור בעיות בכלים לא אלימים, מתוך מחויבותה לשמר את העליונות היהודית הבלעדית בכל המרחב. זה הוביל אותנו לקצה המצוק. האפשרות שישראל תשמיד או תגרש פלסטינים בקנה מידה אדיר כבר לא נראית מופרכת.

הרבה פחות ריאלית היא השמדה או גירוש שלנו, אבל אין ספק שזה משהו שרבים מאיתנו מפחדים ממנו. כל אחת מהאפשרות האלה תהיה אסון בקנה מידה בלתי יתואר. חלופה שלישית היא מצב של המשך מדמם, ללא הגבלת זמן, של המצב הקיים. עם יותר מלחמה או פחות, עוד סבבים של אלימות, התקוממות, הרג, דיכוי, על פני דורות ודורות ללא הכרעה – שיתרמו למשברים כלכליים ולהרס החברה שלנו. עד שנתפכח, או שנסייבות חיצונית, כמו לחץ בינלאומי או אסון האקלים, יאלצו אותנו להתפכח, ונעשה בדיוק את מה שהיה ברור מראש שחייבים לעשות.

כמובן שאי אפשר להשיג דבר מכל האמור עם הממשלה הזאת בשלטון, ולכן המשימה הראשונה שלנו היא להעיף את הממשלה הרעה הזאת, ואז – לבחור בהנהגה חדשה לעצמנו, שתציע את הדרך הזאת. נתניהו לא רוצה אותה, גם לא סינוואר. שניהם מרוויחים מהמצב הנוכחי. הדרך להיפטר משניהם היא בחירות, ולא להחליף את נתניהו בחיקויים חיוורים שלו מבחינה מדינית, כמו גנץ ולפיד, אלא במי שמעוניינים בחלופה שהוצגה פה לעיל, ושמבינים שהדרך היחידה לקדם אותה היא שותפות ערבית-יהודית.

במקום להציע רק עוד מוות וחורבן – אנחנו צריכים הנהגה שתעצים את הזרמים בשתי החברות שלנו שמאמינים בדיאלוג ובצדק, שוויון וביטחון לכולם. כרגע רוב החברה הישראלית לא נמצאת במקום הזה, אבל המשימה שלנו בשמאל היא להזיז את החברה לשם. יש בינינו מי שנאבקים על זה כבר שנים. יש מי שממשיכים [להיאבק](#) למען החזון הזה גם עכשיו, [בהפגנות](#) נחושות נגד [המלחמה](#), למען צדק ושלום. תצטרפו אלינו?